

7. Nejnovější dějiny (od r. 1914 do současnosti)

7.1 První světová válka (1914 – 1918) a její vliv na mapu Evropy a světa

7.1.1 Bojující strany

7.1.2 Příčiny

7.1.3 Místo války v dějinách vojenství

7.1.4 Sarajevský atentát (1914) jako rozbuška i záminka

7.1.5 Průběh

7.1.5.1 Vypuknutí války

7.1.5.2 Západní fronta

7.1.5.3 Východní fronta

7.1.5.4 Italská bojiště

7.1.5.5 Válčení na Balkáně

7.1.5.6 Námořní boje

7.1.5.7 Válka ve vzdálených zemích

7.1.5.8 Ruské revoluce (1917) únorová a říjnová

7.1.5.9 Vznik Československa

7.1.5.9.1 Počátky prvního československého (protihabsburského) odboje

7.1.5.9.2 Československé legie

7.1.5.9.3 Vyhlášení samostatného Československa (1918) a konec války

7.1.6 Důsledky války

7.1.7 Pařížská mírová konference (1919 – 1920)

7.1.1 Bojující strany

Krátké 20. století začíná První světovou válkou; je to také začátek epochy označované jako *nejnovější dějiny*, což je ovšem název poněkud nepraktický (co přijde potom?). Připomeňme, že český filozof Radim Palouš vytvořil pro naši dobu, vyznačující se masivním komunikačním propojením celé planety, výstižný název *světověk*, byť jeho počátek klade daleko po roce 1914.

Globální válečný konflikt z let 1914 – 1918 nazvali jeho současníci *Velkou* nebo *Světovou válkou* (netušili samozřejmě, že to nebylo poslední střetnutí svého druhu). Většinou ji vnímali jako osudový **souboj mezi dvěma různými světy, lišícími se v rovině zahraničněpolitické i vnitropolitické**. Složení obou válčících bloků přineslo zcela **nové světové rozložení sil** (ovšem ne všechny zúčastněné státy byly ve válce po celé 4 roky):

1. Dohoda: většinou demokratické státy, jejich závislá území a **demokratická odbojová hnutí podmaněných národů**: Francie, Velká Británie, Rusko, Itálie, Spojené státy, Srbsko, Belgie, Rumunsko, Řecko, Japonsko, Čína, Jižní Afrika, Austrálie, Kanada, Indie, Češi, Slováci, Poláci aj.;

2. Ústřední mocnosti: státy s prvky či pozůstatky absolutismu, usilující upevnit své autoritativní politické systémy prostřednictvím zisků v **novém světovém rozdělení vlivu**: Německo, Rakousko-Uhersko, Turecko (Osmanská říše), Bulharsko, německé kolonie Kamerun, Německá východní Afrika (především dnešní Tanzanie), Německá jihozápadní Afrika (dnešní Namibie) a německé kolonie na tichomořských ostrovech (v Mikronésii, v části Nové Guineje aj.).

7.1.2 Příčiny

Válku rozpoutaly Ústřední mocnosti. Důvody byly zejména tyto:

1. Mohutný hospodářský (především průmyslový) **rozvoj Německa** a v závěsu za ním také **Rakousko-Uherska** vedl k úsilí těchto států o **ovládání dalších oblastí surovinových zdrojů a perspektivních trhů**. V dané situaci ovšem bylo možné tohoto cíle dosáhnout jen kořistěním na úkor jiných velmocí nebo nově vzniklých menších států.

2. Obě německojazyčné velmoci rostly jako především vnitrozemské státy, které záhy začaly pociťovat omezení vyplývající z **nedostatečného přístupu k moři**.

3. Obě říše trpěly vážnými **vnitřními rozpory**: mnohvrstevnatými odlišnostmi mezi jižní a severní částí Německa, odporem diskriminovaných národů v Rakousko-Uhersku; zdálo se, že vítězná válka proti Dohodě a z ní vyplývající zisky budou znamenat utlumení domácích konfliktů.

4. **Osmanská říše** se potácela ve **vážných finančních potížích, národnostních sporech i konfliktech mezi** tradicionalistickou absolutistickou **vládou a** proevropskou, modernistickou **opozicí**. Největšími zahraničními soupeři Turecka se staly Rusko a Velká Británie. Turecko hledalo ekonomickou i politickou posilu v kontaktech především s **Německem**.

3. Místo války v dějinách vojenství

První světová válka byla **první významnou válkou**, v níž:

a) Válečné operace zasáhly **všechna myslitelná prostředí**, od vzdušného prostoru až po podmořské hlubiny.

b) Postupně **končila** dosavadní **klíčová role koní**; Hlavním dopravním prostředkem se stala **železnice** (včetně vyzbrojených, obrněných vlaků), začaly se prosazovat **nákladní automobily, letadla** (pro stíhací souboje i pro bombardování) a **tanky**, v námořních střetnutích se vedle **pancéřových bitevních lodí** účastnily i **ponorky**.

c) Objevily se **nové zbraně**, mezi nimiž vynikl **kulomet** (přenosná automatická palná zbraň, sloužící především ke střelbě dávkami). Vojáci pěchoty se vyzbrojili i **ručními granáty**. Nepřátelský postup bylo možné zbrzdit nastražením výbušných **min** na komunikace. Jako zcela nová, strašlivá zbraň byl nasazen i **otravný plyn** – vůbec první typ zbraně hromadného ničení.

d) Byly **zdokonaleny zbraňové systémy již známé**. Např. **nová generace děl** vystřelovala náboje o hmotnosti několika set kilogramů na vzdálenost několika desítek kilometrů. Pro válečné účely (denní hlídkování a noční bombardování) byly využívány i **vzducholodě**.

e) Základem taktiky v pozemních bitvách se staly **zákopy** budované na frontě (v pásmu bojové činnosti). Zákopové soustavy získaly podobu podzemních měst s palebnými postaveními,

protipěchotními překážkami (z ostnatého drátu aj.), skladišti i úkryty a s telefonickým propojením. Boje o dobytí nepřátelského zákopu se vyznačovaly úporností: vleklé, několikaměsíční bitvy přinášely statisícové ztráty na životech.

f) Ve vojsku se prosadily **uniformy v přírodních, maskovacích barvách** namísto dosavadních uniforem odvozených z heraldických barev. i éry.

g) Nároky na zásobování nebyvale

početných armád způsobovaly **akutní nedostatek potravin** pro civilní obyvatelstvo.

h) Masivní odvozy bojeschopných mužů do armády vedly k tomu, že dosud typické mužské profese (i v průmyslu, dopravě apod.) zastaly **ženy**.

i) Během války a ještě brzy po jejím skončení hrozily i propukaly četné **epidemie**.

https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/6/63/Europe_1914.jpg